

NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA
ODDZIAŁ TERENOWY WE WROCŁAWIU

Wrocław, dnia 16.05.2017 r.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
we Wrocławiu
ul. Władysława Łokietka 11
50-243 Wrocław

Wasze pismo z dnia 04.01.2017 r., znak WRiD.5140.29.2017.BL
Nasz znak: NID – OTWR – 40/2017 [403-7]

Dot.: opinii w sprawie oceny wartości zabytkowych stałej szczeliny przeciwlotniczej, położonej na terenie Szkoły Podstawowej nr 72 przy ul. Trwałej 17-19a we Wrocławiu.

Stanowiący przedmiot niniejszej opinii obiekt położony jest na działce geodezyjnej nr 11/5, AM 24, obręb Wrocław – Południe, o nieregularnym, zbliżonym do prostokąta kształcie. Działka ta zajmuje zasadniczą część kwartału zabudowy, ograniczonego biegiem ulic Trwałej, Radosnej, Powstańców Śląskich oraz Wielkiej. W środkowej i wschodniej części rzeczonyj działki znajduje się zespół zabudowy Sportowej Szkoły Podstawowej nr 72 im. Władka Zarembowicza. Część zachodnią zajmują 2 boiska sportowe, między którymi położona jest przedmiotowa szczelina.

Jest to obiekt o prostym narysie, oparty na planie mocno wydłużonego prostokąta o wymiarach ok. 25 x 3 m i dłuższej osi przebiegającej ze wschodu na zachód z odchyleniem ku północy. Częściowo zagłębiony w ziemi, wyniesiony ponad powierzchnię gruntu ok. 1,5 m, sklepiony kolebą. Wybudowany z szalowanego betonu z domieszką żwiru i drobnych kamieni. Koleba wykonana najprawdopodobniej z prefabrykatów betonowych (na co wskazują regularne szczeliny i spękania górnej części konstrukcji). Pierwotnie nakryty był płaszczem ziemnym o grubości 80-100 cm, obecnie zdjętym. W połowie długości od strony północnej posiada prostokątny występ pomieszczenia urządzeń filtrowentylacyjnych (czerpni powietrza). W pobliżu obu końców – otwory wejściowe, usytuowane prostopadłe względem dłuższej osi obiektu i zrealizowane w formie przelotni (2 od południa, 2 od północy). Każde z wejść poprzedzone kilkustopniowymi schodami, zabezpieczonymi przez masywne, niskie, równoległe murki oporowe. Otwory wejściowe pierwotnie zabezpieczone drzwiami gazoszczelnymi, obecnie zamurowane i/lub zasypane. Wnętrze obecnie niedostępne, z przedziałem ochronnym w formie prostego korytarza, pierwotnie zapewne oddzielonym od przedsionków drzwiami gazoszczelnymi. W skrajnej zachodniej części obiektu nisza sanitarna, oryginalnie wyposażona w suche toalety.

Schron jest nieużytkowany i zaniedbany. Jego powierzchnia nosi ślady niefachowo wykonanych współczesnych napraw. Liczne i stosunkowo głębokie ubytki oraz spękania świadczą o niezadowolającym stanie technicznym. Prócz wspomnianego wyżej braku okrywy ziemnej, obiekt pozbawiony jest ścianek osłonowych nad otworami wejściowymi. Zamurowane zostały wszystkie (za wyjątkiem jednego, znajdującego się w zachodniej ścianie czołowej) otwory wentylacyjne.

Stale szczeliny przeciwlotnicze były niewielkich rozmiarów budowlami, wznoszonymi w Niemczech od połowy lat 30. XX w. (we Wrocławiu od roku 1937 – schrony w okolicy Dworca Głównego) jako podstawowy typ obiektu schronowego, przeznaczonego dla ludności cywilnej. Ich koncepcja wywodziła się z rowów strzeleckich fortyfikacji polowej. Budowę szczelin prowadzono do momentu wejścia w życie w roku 1940 programu pospiesznego wznoszenia schronów, tzw. *Führer Luftschutz-Sofortprogramm*, preferującego obiekty^a duże, zarówno nad-, jak i podziemne (*Hoch- und Tiefbau*).

NARODOWY INSTYTUT DZIEDZICTWA
ODDZIAŁ TERENOWY WE WROCŁAWIU
ul. Władysława Łokietka 11, 50-243 Wrocław
tel. 71 322 16 40
e-mail: ot.wroclaw@nid.pl
www.zabytek.pl, www.nid.pl